

**Babybom?
Draagvlak van de
Intergenerationele solidariteit**

Prof. Peter Thijssen

Overheidsbeleid – SZ

Eenzijdige focus op betaalbaarheid

- Geleidelijk
- Technocratisch
- Lage zichtbaarheid
- Sluier van onwetendheid

« Sinds verscheidene decennia worden de verschillende generaties ongelijk behandeld door het begrotings- en het sociale beleid »

Wat met de billijkheid? Wat met het draagvlak van de intergenerationele solidariteit?

Jongere generaties spreken in survey-onderzoek nog altijd veel steun uit voor bestaande SZ-schikkingen en jongeren.

Maar ... FUNDAMENTELE PARADOX DE PUBLIEKE OPINIE

Logisch: Een beetje zoals aan kinderen vragen wat ze vinden van de geschenken van sinterklaas...

... Wat als ze plots beseffen dat ze de geschenken zelf betalen?

... Wat als ze persoonlijke offers moeten brengen voor de geschenken van anderen?

Draagvlak van de intergenerationele solidariteit?

- Voorlopig enkel detailstudies met focus op spreiding van welvaart met leeftijd als één van de vele correlaten
- Nood aan studies met een holistisch perspectief met focus op vergelijkingen tussen generaties
- Nood aan een theoretisch draagvlak:
Hoe ontstaat intergenerationele solidariteit?

Durkheims solidariteitstypologie als vertrekpunt

- Van mechanische naar organische solidariteit
 - Van: (groeps)dwang & gelijkenissen
 - Naar: wederkerigheid & verschillen
- Problemen:
 - Te weinig oog voor sociaal-psychologische processen
 - Te lineair
- Naar een aangepaste solidariteitstypologie

Solidariteitstypologie

Verhouding tussen individuen met ...

		Een gelijkaardig profiel (cf. Mechanische solidariteit)	Een verschillend profiel (cf. Organische solidariteit)
		Profielen van de beneficianten	Wie zijn ze...
Wat zijn ze...	<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">Groepsgebonden solidariteit 'Jij bent lid van dezelfde groep waaraan ik grotendeels mijn identiteit ontleen.'</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tussen mij en (andere leden van) de gemeenschap - Extern afgedwongen 		<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">Instrumentele solidariteit 'Jij bent een nuttige ruilpartner. Jij kan me in de toekomst misschien ook bijstaan.'</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tussen twee partijen: - Contractuele logica: 'Quid pro quo'

1. INTERGENERATIONELE GROEPSGEBONDEN SOLIDARITEIT

- Probleem van identificatie in uitdijende kring
 - Geïstitutionaliseerde solidariteit in de welvaartsstaat
 - Wat hebben staatsburgers nog gemeen?
- Verschillende posities van jongere en oudere burgers in de welvaartsstaat: 'Als er een logica zit achter de intergenerationale transfers, is het een logica van de jongeren betalen voor de bejaarden'
- Vertrouwen in overheidsinstellingen daalt
- Burgers worden steeds kritischer

1. INTERGENERATIONELE GROEPSGEBONDEN SOLIDARITEIT

- Van interne naar externe dwang?
- Misschien kunnen 'kleine(re) groepen' op micro- en mesoniveau nog wel voor de gemeenschappelijkheid zorgen...
 - Familie
 - Problematiek echtscheidingen
- CONCLUSIE: Van warme naar koude solidariteit. Her en der nog wel warme solidariteitseilanden

Solidariteitstypologie

Verhouding tussen individuen met ...

		Verhouding tussen individuen met ...	
		Een gelijkaardig profiel (cf. Mechanische solidariteit)	Een verschillend profiel (cf. Organische solidariteit)
Profielen van de beneficianten	Wie zijn ze...	<p style="text-align: center;">4</p> <p style="text-align: center;">Empathische solidariteit 'Jij voelt hetzelfde als ik.'</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tussen twee personen: tussen mij en significante andere - Ingegeven door interne dwang 	<p style="text-align: center;">3</p> <p style="text-align: center;">Compassionele solidariteit 'Jij bent zoals ik maar hebt niet wat ik heb. Ik voel me daar niet goed bij.'</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tussen mij en de (gegeneraliseerde) andere - Onvoorwaardelijke gift
	Wat zijn ze...	<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">Groepsgebonden solidariteit 'Jij bent lid van dezelfde groep waaraan ik grotendeels mijn identiteit ontleen.'</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tussen mij en (andere leden van) de gemeenschap - Extern afgedwongen 	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">Instrumentele solidariteit 'Jij bent een nuttige ruilpartner. Jij kan me in de toekomst misschien ook bijstaan.'</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tussen twee partijen: - Contractuele logica: 'Quid pro quo'

2. INTERGENERATIONELE INSTRUMENTELE SOLIDARITEIT

- Gevraagde geïnstitutionaliseerde solidariteit neemt toe in kwalitatieve zin
 - => Pensioensysteem wordt minder voorwaardelijk
- Gevraagde geïnstitutionaliseerde solidariteit neemt toe in kwantitatieve zin
 - => Particulariteit van de babyboomgeneratie: relatief omvangrijk én met een veel groter 'risico op ouderdom'
 - => Pensioensysteem met vaste uitkeringen ... zorgt dus voor grote intergenerationale ongelijkheid
- Illusie van de 'sluier van onwetendheid' die aan de basis ligt van Bismarckiaanse welvaartstaten

2. INTERGENERATIONELE INSTRUMENTELE SOLIDARITEIT

- Wat dan met de reciprociteit (Geld is niet alles...Jongeren worden ook oud...)?
 - Asymmetrie in het trilaterale generatiecontract wordt 'geneutraliseerd' door educatiecontract, procreatief contract, groeiende welvaart, tijd als ruilmiddel voor geld

CONCLUSIE: Als er al sprake is van equivalente ruilmiddelen dan is hun inzet opnieuw vrijblijvender

ZORG DAT UW KLEINKINDEREN U LATER NIKS KWALIJK NEMEN

Als u besluit om uw kinderen te consumeren, verzuim niet om hun toekomstige levens te veranderen. Maak bewuste keuzes en bescherm de kwaliteit van hun leven.

www.vlaanderen.be/duurzameontwikkeling

Een initiatief van de staatssecretaris voor Duurzame Ontwikkeling en Sociaal-Economische Zaken.

Solidariteitstypologie

Verhouding tussen individuen met ...

		Verhouding tussen individuen met ...	
		Een gelijkaardig profiel (cf. Mechanische solidariteit)	Een verschillend profiel (cf. Organische solidariteit)
Profielen van de beneficianten	Wie zijn ze...	<p style="text-align: center;">4</p> <p style="text-align: center;">Empathische solidariteit 'Jij voelt hetzelfde als ik.'</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tussen twee personen: tussen mij en significante andere - Ingegeven door interne dwang 	<p style="text-align: center;">3</p> <p style="text-align: center;">Compassionele solidariteit 'Jij bent zoals ik maar hebt niet wat ik heb. Ik voel me daar niet goed bij.'</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tussen mij en de (gegeneraliseerde) andere - Onvoorwaardelijke gift
	Wat zijn ze...	<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">Groepsgebonden solidariteit 'Jij bent lid van dezelfde groep waaraan ik grotendeels mijn identiteit ontleen.'</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tussen mij en (andere leden van) de gemeenschap - Extern afgedwongen 	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">Instrumentele solidariteit 'Jij bent een nuttige ruilpartner. Jij kan me in de toekomst misschien ook bijstaan.'</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tussen twee partijen: - Contractuele logica: 'Quid pro quo'

3. INTERGENERATIONELE COMPASSIONELE SOLIDARITEIT

- Meest zichtbare ouderen zijn de 'jongere ouderen'
- Deze 'jongere ouderen' (momenteel 'babyboomers') vertonen cultureel veel gelijkenissen met de jongeren
- Prefiguratieve cultuur
- Meeste ouderen op (brug)pensioen zijn absoluut niet toe aan rust

CONCLUSIE: Meest zichtbare oudere generatie(s) verschillen dus nauwelijks van de jongeren ... roepen dus geen compassie op

Solidariteitstypologie

Verhouding tussen individuen met ...

		Verhouding tussen individuen met ...	
		Een gelijkaardig profiel (cf. Mechanische solidariteit)	Een verschillend profiel (cf. Organische solidariteit)
Profielen van de beneficianten	Wie zijn ze...	<p style="text-align: center;">4</p> <p style="text-align: center;">Empathische solidariteit 'Jij voelt hetzelfde als ik.'</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tussen twee personen: tussen mij en significante andere - Ingegeven door interne dwang 	<p style="text-align: center;">3</p> <p style="text-align: center;">Compassionele solidariteit 'Jij bent zoals ik maar hebt niet wat ik heb. Ik voel me daar niet goed bij.'</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tussen mij en de (gegeneraliseerde) andere - Onvoorwaardelijke gift
	Wat zijn ze...	<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">Groepsgebonden solidariteit 'Jij bent lid van dezelfde groep waaraan ik grotendeels mijn identiteit ontleen.'</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tussen mij en (andere leden van) de gemeenschap - Extern afgedwongen 	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">Instrumentele solidariteit 'Jij bent een nuttige ruilpartner. Jij kan me in de toekomst misschien ook bijstaan.'</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tussen twee partijen: - Contractuele logica: 'Quid pro quo'

4. INTERGENERATIONELE EMPATHISCHE SOLIDARITEIT

- Van een echte generatiekloof is er nauwelijks sprake
- Prefiguratieve cultuur
- Jongeren wonen langer thuis
- Grootouders zijn een steeds belangrijker aanspreekpunt voor (klein)kinderen
 - Maar... KIPPERS-aanklacht
'Kids In Parents Pockets Eroding Pension Savings'
 - Maar ... problematiek van het stijgend aspiratieniveau bij jongeren
 - Maar ... de leefwerelden van de (arbeids)actieven en de zorgbehoevende ouderen raken steeds meer gescheiden

ALGEMENE CONCLUSIE:

- De intergenerationele solidariteit in onze sociale zekerheid is gestoeld op 4 'poten': groepsverbondenheid, compassie, reciprociteit en empathie. Op de keper beschouwd lijkt slechts één van die 'poten' de solidariteit te schragen.
- 'In de diplomatie spreekt men over de nood aan CBM's (confidence building measures) wanneer de internationale verhoudingen verstoord zijn. Onze sociale zekerheid heeft asap nood aan SBM's, solidarity building measures

CBM's: Enkele pistes 'Warm & koud blazen'

- Intergenerationele groepsgebonden solidariteit
 - SBM 1: Afschaffen/afbouwen van leeftijdsgrens 65 in bestaande wetgeving.
- Intergenerationele instrumentele solidariteit
 - SBM 2: Responsabiliseren van de burger met een hoger 'risico op ouderdom' (Notional Defined Contributions) en afbouwen van de bestaande koppeling tussen loon en anciënniteit.

CBM's: Enkele pistes 'Warm & koud blazen'

- Intergenerationele compassionele solidariteit
 - SBM 3: Verhogen van de maatschappelijke visibiliteit van oudere senioren, bv. Via zorgverlening extra-muros en kangoeroewonen
- Intergenerationele empathische solidariteit
 - SBM 4: (Verder) uitbouwen van tijdskredietregelingen om de toenemende segregatie van de vrijetijdsbesteding in te dijken.